

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Tertia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

uetur. Nunc ad tertium vanitatis & acerbitatis caput cum Ecclesiaste descendamus, & quam inamœnam hanc vitam reddat auaritia, demonstremus.

SECTIO TERTIA.

ECCLESIASTES.

VERS. 7. Considerans reperi & aliam vanitatem sub Sole:

8. vnus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec fatiantur oculi eius diuitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas est, & afflictio pessima.

METRICA PARAPHRASIS.

PROTERVE Scazon, si quid aut cachinnorum,
 Aut tristiorum ergastulis querelarum,
 Salisq̄ue promus-condus abdis arguti,
 Dicacitatis diuitem penum exhauri.
 Censore Momo digna vanitas sese
 Loquacitatis mundinis representat.
 En ille sponsus tristium lacernarum,
 Qui compitorum saxa leucophaetus,
 Et Baticatus Mercuri terit limen,
 Qui Sole puro nubilos gerit vultus,
 Nasoq̄ue terram, & fronte signat obstipã:
 Qui solã anhelam frigidã sitim fallit,
 Crustasq̄ue rodens, alliumq̄ue cepasq̄ue
 Lanuginosis panis allinit frustis:

Huius

Huius flagellat arca centies mille,
 Et inuidendas strangulat Midæ gazas:
 Et fulgurante Sole mille nummorum
 Licet alteram aciem fronte ploret extinctam,
 Tamen vsque & vsque & vsque coclitem pascit
 Visum fruendo, nec satis tamen pascit,
 Sed maior arca pupulâ ardet expleri.
 Hic ardor ægrum mille concoquit curis,
 Fuliginoso deuouetque pistrino,
 Labor laborem trudit, & dies noctem;
 Sed nec serenum Phæbus, aut soror Phæbi
 Somno reclinem celsâ ab arce despectat.
 Quid tam tenaci corda macerat curâ?
 An fortè quinquaginta Danaïdum sponsis
 In spem nepotum pronubam parat dotem?
 Non grex parenti liberum has coquit curas,
 Cùm nulla mutis ludat ædibus proles,
 Quæ stemma generis sanguinemque propaget:
 Non socia thalami, non greges puellares,
 Non frater heres inhiat aut soror nummis,
 Nec vlla stirpis fibra restat in terris.
 Non pater alendus superat, aut anus mater,
 Non lege amoris nouit alterum sese:
 Sed solus vnus vnicus sibi restat.
 Tamen æstuanti mole mille curarum
 Curas tot inter nulla suggerit cura,
 Cuinam labores nectò concatenatos?
 Quorsum perenne voluo Sisyphi saxum?
 Cur inter vndas Tantalus sitim ludo,
 Famemque partis asperam bonis fraudo?
 An esse in orbe vanitas potest maior,
 Maiusque mentis diriusque tormentum?

PROSA

*Auaritia
labor vi-
tam reddit
acerbam.*

*Auaritia
quouis ty-
ranno im-
periosior.*

** ad lucer-
nam vi-
uens*

*Isidor. Pe-
lusiota li. 2.
Epist. 233.*

*Auaritia
seruitute
intolerabi-
lior.*

*Seneca E-
pist. 115.*

TERTIAM hanc rationem hoc Capite reddit Eccle-
siastes, cur non vanam tantum, sed etiam acer-
bam esse pronuntiet hanc seu vitam mortalem, seu
mortem vitalem, quod communis illa generis humani
pestis auaritia plerosque perpetuo laboris pistrino sic
exercet, vt nec vicissitudo noctium quietem, nec ætas
ingrauescens missionem possit impetrare. Quis tyran-
nus subditos, quis dominus empta de lapide mancipia
tot laboribus & cruciatibus exhaurit? Quæ tam impe-
riosa domina tamque * *λυγρότερον* exhaustas opere diur-
no ancillas nocturnis exercet pensis? Præclare hoc no-
tauit Isidorus Pelusiota. Quos auaritia ceperit, inquit,
tyranno quouis acerbius torquet, & insultans excru-
ciat: nec tantillum quidem ad respirandum quietis
permittit, sed acerbiorum infligit pœnam, quam ij
luant, qui ad metalla damnati sunt. Nam his quidem
confecto opere, somno & quiete frui licet: illis autem,
somni portu velut aggestâ terrâ obstructo, noctu quo-
que vario æstu fluctuantibus sæua illa & inhumana
edicta proponit.

Addo, hac parte tolerabiliorem esse seruitutem, quod
quamuis labor & corporis afflictatio maximè seruis
incumbat, curarum tamen potissima pars, & interno-
rum cruciatuum penes dominos resideat: at auaritia
non laboribus magis sua mancipia quam curis & solli-
citudinibus exercet. O quantum lacrymarum, inquit
Seneca, quantum laborum exigit! quam misera deside-
ratis, quam misera partis est! Adice quotidianas solli-
citudines, quæ pro modo habendi quemque discru-
ciant. Adde, quod maiore tormento pecunia possidetur
quæ

quàm quæritur. Magis etiam curas eius ac sollicitudines exprimit Basilius. Quantò magis, inquit, auferuntur diuitiæ, tantò plus adferunt curarum. Iudex expectatur? veretur auarus ne in ius trahatur, & orphanus lacrymas suas in foro palàm faciat. Itaque nocte consultat, quo pacto in iudicio mendacis pauperem destitutum opprimat. Hæc animum eius cura continuo morsu absumit. Canis latrat? auarus furem esse suspicatur. Mus fortè perstrepat? auari cor salit. Quemlibet, vel puerum, suspectum habet. Filios iam proelectos velut insidiatores intuetur, quasi parentis vitam votis suis obstare non ferant. Denique instar Plautini cuiusdam Euclionis perpetuis agitatur intemperis, & omnes auræ sibilos reformidat. Nec intelligit miser speciosa se pati supplicia, auroque alligatum per quouis labores ac tormenta raptari.

Basilius
Hom. 2. 1.

Plautus
Aulul.

Sed quemadmodum equi, dum molam circumagunt, capistro cæcantur, fructusque omnis ignari, nihil præter laborem in labore cognoscunt: sic auari tamquam mente capti, dum assiduis laboribus atteruntur, hoc vnum sciunt, sibi laborem ex labore ferri, quo fructu laborent penitus ignari. At inquires, Norunt se coaceruare diuitias. Esto sanè; neque enim diuitias vt fructum laboris intuentur, sed vt noui laboris & amplioris vsuræ seminarium, dum nulla voti mensura est: & quantuscumque thesaurus initium censetur maioris, dum

Auarius
fructu laboris sui caret.

*Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumque fames.*

Horat. li. 3.
Oda 16.

Nam, vt rectè Seneca, eò maiora cupimus, quò maiora venerunt: multoque concitator est auaritia in magnarum opum congestu collocata, vt flammæ infinito

Seneca l. 2.
de Beneficis, c. 27.
Auaritia est insatiabilis.

D d

acrior

Pacatus in
Panegyri-
co dicto
Theodo-
sio.

acrior vis est, quo ex maiore incendio emicuit. Nec enim, ut ait Pacatus in Panegyrico, copiam fatietas sequitur, sed crescit indies habendi fames, & parandi rabiem, quæ parva sunt, irritant: ut ægrorum sitim potus accendit, & ignis arenis non obruitur, sed augetur.

Auaritia
in senibus
maior.

Cicero de
Senectute.

At quis tandem erit corradendi finis? non alius quam qui vitæ. Atque utinam, quò propius ad vitæ metam acceditur, eò remissior esset coaceruandi cura! nunc autem portento simile est, vehementius illam in senibus exardescere. Quod non immeritò admiratus Cicero, Auaritia senilis, inquit, quid sibi velit non intelligo. Potest enim quidquam esse absurdius, quam quò minus restat vitæ, eò plus viatici quærere? At aliis fortasse consulit auarus ille senex. Quibus tandem? Nam, ut ait Ecclesiastes, non rarò unus est, & secundum non habet; non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat. At sibi saltem, suoque genio, dum viuit, indulget. Nihil minus. nam, ut idem subiungit Ecclesiastes, ne quidem recogitat, dicens, Cui laboro, & fraudo animam meam bonis?

Qui aut se
aut Deum
laboris sui
scribit he-
redem, sa-
pis.

O quam præclare sibi diues consuleret, si saltem animam suam nudam, ac inopem, ac inter profanas sollicitudines, ceteraque vitia destitutam, heredem laboris sui scriberet! quam quæstiosa esset negotiatio, si terrâ cælum mercaretur! aut quantam à Deo gratiam iniret, si, quos natura negauit, pietas liberos adoptaret, & in iis Deum nuncuparet heredem! Sed, proh dolor! procul hæc sunt à studiis & cogitationibus auari: qui velut hostis naturæ communis, nec sibi minus quam aliis infestus, sat magnum se laboris sui fructum percepisse existimat, si opibus suis incubans, nec ipse partis frua-

fruat^{ur}, nec aliis faciat fruendi copiam; non aliter quàm in præsepi canis, nec ipse fœno vescitur, nec equum famelicum admittit; ita miser ille, Deo hominibusque inuisus, magnas inter opes inops, macie curisque contabescit, donec aut intestatus opimam prædam harpyijs relinquat, aut heredem non tam iudicio quàm vitiorum similitudine deligat, cui mali ominis hereditatem velut pestem familiæ transcribat. Hominis enim auari diuitiæ, aiebat Socrates, quemadmodum Sol post occasum, neminem viuentium exhilarant. An non insignis hæc *vanitas est, & adflictio pessima*? Si tamen fatalis est homini labor, & ad illum primi parentis merito damnatur: si, vt ait Pacatus, diuina quoque perpetuo motu gaudent, & iugi agitatione se vegetat æternitas: si quidquid laborem vocamus, natura nostra est, vt indefessa vertigo cælum rotat, vt maria æstibus inquieta sunt, & stare Sol nescit; hoc certè nobis prouidendum est, vt ne labor noster sit infructuosus, & quæ labore parta sunt, non vitiorum incentiua, sed beneficentiæ materiam, & socialis vitæ subsidia ministrent. Hoc innuit Ecclesiastes, dum subiungit:

Stobæus
Serm. 18.

Pacatus
vbi supra.

SECTIO QVARTA.
ECCLESIASTES.

VERS. 9. Melius est ergo duos esse simul, quàm vnum: habent enim emolumentum societatis suæ:

10. si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli; quia cùm ceciderit, non habet subleuantem se.

Dd 2

11. Et